

УДК [37.013.43:7]:378.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.344551>

Біолета Городиська, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2415-4317>
Іван Нищак, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1750-6708>

АРТ-ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті з'ясовано важливість арт-педагогіки (арт-освіти й арт-терапії) як важливих складових підготовки майбутнього вчителя у педагогічних закладах вищої освіти. Визначено сутність понять "арт-педагогіка", "арт-освіта" й "арт-терапія", що увиразнюють мистецтво як засіб впливу на виховний, навчальний, розвивальний і лікувальний потенціал майбутніх педагогів. Виокремлено два різні за змістом напрями розглядуваної інноваційної освітньої технології – "арт-освіта" й "арт-терапія". Наголошено, що поняття "арт-освіта" включає навчання мистецтвом через систему теоретичних знань і практичних дій, спрямованих на розвиток особистості засобами мистецтва (образотворчого, театрального, музичного, хореографічного).

Серед основних арт-освітніх технологій увиразнено певні види мистецтв (образотворче, музичне, театральне, літературне, мультимедійне, кіномистецтво) та арт-освітньої діяльності у ЗВО (образотворення, художнє працетворення, музикотворення, танцетворення, театротворення). Підкреслено суттєву відмінність арт-терапії від арт-освіти, що полягає у специфіці основного виду діяльності педагога, психологічній корекції, тобто лікуванні мистецтвом, творчістю.

Визначено такі основні види арт-терапії, як: ізотерапія, кольоротерапія, музикотерапія, пісочна терапія, відеотерапія, денс-, фото-, ігротерапія, казкотерапія, бібліотерапія, драматерапія, імаготерапія. Відстежено спільну мету арт-освіти й арт-терапії: створення умов для емоційного самовираження та реалізації внутрішнього творчого потенціалу студентів через мистецьку діяльність та розвиток їхніх морально-естетичних якостей.

Акцентовано, що сучасна школа потребує не просто вчителя, а теоретично активного і практично інноваційного ментора, коучера, який гнучко реагує на зміни в освіті, постійно самовдосконалюється, інтегрує теорію з практикою, уводить мистецтво до змісту навчальних предметів задля успішного розвитку й мобільності учня. Наголошено, що арт-педагогіка в освітньому процесі ЗВО охоплює безліч мистецьких форм, активізуючи естетичне сприйняття, креативне мислення, емоційну чутливість і соціальну "відкритість" здобувачів освіти. Завдяки застосуванню мистецтва як універсального засобу комунікації арт-педагогіка дає змогу сучасній молоді вільно виражати себе, опановувати нові моделі поведінки, усвідомлювати власну культурну ідентичність.

Ключові слова: арт-педагогіка; арт-освіта; арт-терапія; мистецтво; заклад вищої освіти; підготовка майбутніх учителів; професійна підготовка; студентська молодь.

Лім. 15.

Violetta Gorodyska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2415-4317>
Ivan Nyshchak, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1750-6708>

ART PEDAGOGY AS A MEANS OF TRAINING MODERN TEACHERS

The article highlights the importance of art pedagogy (art education and art therapy) as essential components of future teacher training in higher education institutions. It defines the essence of the concepts of "art pedagogy", "art education", and "art therapy", which emphasize art as a means of influencing the educational, training, developmental, and therapeutic potential of future teachers. Two different areas of the innovative educational technology under consideration have been identified: "art education" and "art therapy".

It is emphasized that the concept of "art education" includes learning through art via a system of theoretical knowledge and practical actions aimed at personal development through the means of art (visual, theatrical, musical, and choreographic). Among the main art-educational technologies, certain types of arts (fine arts, music, theater, literature, multimedia and film) and art-educational activities in institutions of higher education (image creation, artistic work creation, music creation, dance creation, theater creation) are highlighted.

The essential difference between art therapy and art education, which is the main activity of a teacher, psychological correction, i.e., treatment through art and creativity, is emphasized. The following main types of art therapy were identified: isotherapy, color therapy, music therapy, sand therapy, video therapy, dance, photo, and game therapy, fairy tale therapy, bibliotherapy, drama therapy, and imago therapy.

The common goal of art education and art therapy has been identified: to create conditions for emotional self-expression and the realization of the students' inner creative potential through artistic activity and the development of their moral and aesthetic qualities. It is found that learning and mastering modern art education technologies and their future implementation in secondary education institutions will contribute not only to intellectual development, but also to artistic, creative, emotional, and value-based personal development.

It is emphasized that modern schools need not just teachers, but theoretically active and practically innovative mentors and coaches who respond flexibly to changes in education, constantly improve themselves, integrate theory with practice, and introduce art into the content of academic subjects for the successful development and mobility of students. It is emphasized that art education in the educational process of higher education institutions covers a variety of artistic forms, stimulating aesthetic perception, creative thinking, emotional sensitivity, and social "openness" in students. Thanks to the use of art as a universal means of communication, art education enables modern youth to freely express themselves, master new models of behavior, and become aware of their own cultural identity.

Keywords: art pedagogy; art education; art therapy; art; higher education institution; training of future teachers; professional training; student youth.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації освітньої парадигми пріоритетом постає орієнтація на особистість як найвищу цінність суспільства. Такий підхід передбачає створення педагогом сприятливого освітнього середовища у закладах вищої освіти, яке оптимізує соціокультурну адаптацію та освітню діяльність студентської молоді, її всебічний розвиток. Гуманізація освітнього процесу уможливорює впровадження новітніх методик, форм і засобів навчання, які відповідають потребам сучасного здобувача освіти. У наведеному контексті актуальним видається формування поліфункціонального освітнього простору, що базується на засадах інтеграції, міждисциплінарності та особистісно орієнтованого підходу. Одним з ефективних засобів реалізації перелічених чинників науковці вважають *арт-педагогіку* (*арт-освіту*, *арт-терапію*) як інноваційну освітню технологію, що поєднує виховний, навчальний, розвивальний і лікувальний потенціали засобів мистецтва.

Арт-педагогіка є ефективним інструментом для соціалізації й самореалізації молоді та розв'язання низки проблем інклюзивної освіти. Технології арт та їх інтеграція в освітній процес відповідають вимогам сучасної школи, сприяють реалізації її ключової мети – розвитку творчої, самостійної, духовно багатой, компетентної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням арт-педагогіки як сучасного наукового напрямку загальної педагогіки серед вітчизняних дослідників займаються О. Деркач ("Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно-орієнтованого навчання та виховання") [2]; І. Дмитрієва, А. Іваненко, Л. Одинченко ("Арт-педагогіка як сучасний педагогічний напрям у спеціальній освіті") [4]; М. Замелюк, С. Міліщук ("Артпедагогіка як засіб розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку") [5]; А. Ратушинська ("Арт-педагогічний супровід професійної підготовки майбутнього вчителя") [10];

О. Сорока ("Арт-педагогічний супровід молодших школярів") [12], О. Тадеуш ("Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості") [14], О. Шульженко ("Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти") [15] та ін.

Вагомий внесок у з'ясування специфіки використання мистецтва упродовж виховання й навчання молоді здійснили українські науковці М. Лещенко ("Педагогіка виховання мистецтвом") [6]; О. Отич, Г. Падалка ("Педагогіка мистецтва") [7; 8]; О. Половіна, І. Кондратець ("Арт-освіта дітей дошкільного віку") [9]; О. Рудницька ("Мистецька освіта") [11]; М. Стельмахович ("Виховний потенціал народного мистецтва") [13] та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових публікацій, автори не приділяють достатньо уваги дослідженню можливостей арт-педагогіки як засобу виховання сучасного вчителя. У науковому дискурсі зазвичай переважає інтерпретація арт-педагогіки як комплексу корекційних соціально-педагогічних методик, технік і тренінгових підходів. У межах опрацьованого наукового поля сьогодні відсутні ґрунтовні, комплексні дослідження, спрямовані безпосередньо на розв'язання означеної проблематики арт-педагогіки – виокремлення арт-освіти й арт-терапії як окремих освітніх технологій.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. У вітчизняних ЗВО актуалізується потреба нової парадигми, нових підходів до освітнього процесу загалом, переосмислення його організації у контексті модернізації та впровадження компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходів.

Змістовий компонент підготовки майбутніх педагогів у ЗВО сьогодні передбачає пріоритет практико-орієнтованих знань над суто теоретичними. Ідеться, зокрема, про необхідність надання майбутньому педагогу навчальних відомостей для опанування сучасних арт-освітніх технологій, їх подаль-

шого втілення у практику закладу загальної середньої освіти, що, зі свого боку, сприятиме не лише інтелектуальному, а й мистецько-творчому, емоційно-ціннісному розвитку сучасного молодого покоління. Адже саме емоційно позитивне сприйняття навчальної діяльності стимулює пізнавальну активність, формує впевненість у власних можливостях, забезпечує внутрішню гармонію та підґрунтя для становлення самодостатньої, всебічно розвиненої особистості, її самореалізації.

Заклад загальної середньої освіти сьогодні потребує не просто вчителя, а теоретично активного і практично інноваційного ментора, коучера, який гнучко реагує на зміни в освіті, постійно самовдосконалюється, інтегрує теорію з практикою і головне – метою своєї діяльності вважає успішний розвиток учня як особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед сучасних освітніх інновацій особливе місце займає арт-педагогіка як ефективний інструмент гуманізації та модернізації освітнього процесу. З'ясуємо насамперед її науковий апарат.

Арт-педагогіка, за визначенням А. Ратушинської, – це сучасний напрям педагогічної науки прикладного характеру, який спрямований на використання мистецтва як ефективного інструмента навчання, виховання та розвитку особистості, а також на пошук універсальних способів застосування художніх засобів для реалізації різних освітніх і виховних цілей [10, 117].

На думку О. Деркач, під арт-педагогікою доцільно розуміти складову педагогіки із застосуванням мистецтва як засобу навчання, виховання, розвитку та взаємопідтримки учасників освітнього процесу, спрямовану на вирішення завдань інтелектуального та мистецько-творчого розвитку особистості, що забезпечує полегшення процесу навчання, а також сприяє мотивуванню студентів до самопошуку, самонавчання, самореалізації та саморозвитку [3, 18–25].

При підготовці майбутнього педагога у ЗВО пріоритетним видається індивідуальний особистісно-орієнтований підхід як цінне джерело активізації навчального процесу. Оскільки арт-педагогіка в освітньому процесі інтегрує безліч мистецьких форм (музику, образотворчість, театр, літературну творчість, танець тощо), вона сприяє розвитку креативного мислення, естетичного сприйняття, емоційної чутливості та соціальної “відкритості” здобувачів освіти. Завдяки застосуванню мистецтва як універсального засобу комунікації арт-педагогіка дає змогу молоді вільно виражати себе, опановувати нові моделі поведінки, усвідомлювати власну культурну ідентичність.

У сучасних воєнних умовах зростає психологічне навантаження на молодь, посилюються соціальні ризики і динамічні зміни у вітчизняному суспільстві.

Відтак використання арт-педагогічних технологій сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку навичок емоційного саморегулювання, зниженню рівня тривожності. Арт-практики налагоджують позитивний психологічний клімат у навчальному закладі, полегшують процеси навчання й соціалізації, розвивають емпатію й толерантність студентів.

Таким чином, впровадження арт-педагогіки у процес професійної підготовки майбутніх учителів є важливим кроком, що полягає, по-перше, у збагаченні традиційних форм педагогічної діяльності, по-друге, у забезпеченні успішної соціокультурної адаптації майбутніх учителів, по-третє, у здобутті ними фахових знань та вмінь на основі мистецтвознавчого підходу, а також у формуванні творчого світогляду і здатності до самовираження та самореалізації особистості.

Сьогодні все більш затребуваною видається ще одна складова арт-педагогіки – *арт-освіта*, що ґрунтується на використанні образотворчого, театрального, музичного й хореографічного мистецтв як ефективних засобів розвитку, виховання та навчання повноцінної здорової молоді. Основна мета арт-освіти передбачає забезпечення психолого-педагогічних умов для становлення особистості студента, розвитку його творчого потенціалу, формування естетичної культури [1, 7]. Отже, у процесі фахової підготовки студентів у педагогічних ЗВО дедалі яскравіше увиразнюється унікальна за емоційним впливом роль мистецтва та необхідність його специфічного застосування у професійній діяльності сучасного вчителя.

На думку фахівців, арт-освіта як складова освітніх програм у педагогічних ЗВО набуває особливого значення, оскільки сприяє формуванню емоційно зрілої особистості. Адже сучасний педагог має володіти не лише предметними знаннями і професійною майстерністю, а й здатністю інтегрувати мистецькі засоби в освітній процес. Арт-освіта в зазначеному аспекті видається важливим ресурсом розвитку креативного мислення, емоційного інтелекту й комунікативних навичок студентів, їх естетичного збагачення та задоволення.

У сучасному освітньому просторі мистецтво сприймається не лише як важливий елемент культурної спадщини, але і як самостійний арт-освітній напрям, що інтегрує специфічні пізнавальні, комунікативні та ціннісні смисли. Включення мистецтва до змісту підготовки майбутнього вчителя сприяє формуванню його культурної компетентності, а також активізації інтелектуального розвитку. З цього приводу дослідниця О. Отич зауважує, що необхідно дедалі ширше й масовіше використовувати мистецькі види діяльності у навчанні й вихованні студентської молоді [7, 41].

Для кращого засвоєння студентами навчального матеріалу фахівці радять опановувати навички так

званого “самозанурення у проблематику”, а також самореалізації та самовираження у мистецтві і через мистецтво.

Сучасні арт-освітні технології охоплюють численні види мистецтва, зокрема:

- *образотворче* (малювання на вільну тематику; створення “асоціативних малюнків” (арт-проективний метод); відвідування віртуальних музеїв, міжнародних і вітчизняних художніх виставок тощо);
- *музичне* (слухання музики; імпровізація на музичних інструментах; аналіз емоцій, викликаних прослуховуванням музики та ін.);
- *театральне* (створення театральних етюдів, п’єс, масок тощо);
- *літературне* (колективне написання історій про себе та власну діяльність, своє хобі, дозволя, місто (село), власне бачення майбутньої професії тощо);
- *мультимедійне* (створення відеороликів, фотоколажів із метою самовираження та ін.);
- *кіномистецтво* (перегляд фрагментів відібраних кінофільмів задля пошуку моральних орієнтирів та соціальних цінностей тощо).

Відповідно до наведеного переліку арт-освітніх технологій науковці виокремлюють і різновиди зумовленої ними арт-освітньої діяльності:

- 1) *образотворення* (малювання різними техніками: на мокрому склі, папері, природними матеріалами, повітряними фломастерами, мильними бульбашками, нитками; штрихування; монотипія; кляксографія; “штампування”; акватуш; граттаж; колаж та ін.);
- 2) *художнє працетворення* (аплікація; ліплення; оригамі; квілінг та ін.);
- 3) *музикотворення* (прослуховування музики; спів; музично-ритмічні ігри; гра на музичних інструментах тощо);
- 4) *танцетворення* (танці й ритмічні рухи);
- 5) *театротворення* (драматизація; інсценізація) [10, 120].

Як уже зазначалося, арт-педагогіка включає не лише арт-освіту (навчання мистецтвом), але й *арт-терапію*, як суттєвий різновид психотерапії та психологічної корекції, що передбачає лікування мистецтвом і художньою творчістю через психокорекційну діяльність педагога.

Сутність арт-терапії полягає у реалізації вільної творчої діяльності педагога зі студентами із застосуванням різних технологій, методик, методів та прийомів, природних та художньо-творчих матеріалів, які уможливають вияви власних переживань і страхів, їх подолання шляхом мистецьких засобів задля усунення негативних відчуттів, формування стресостійкості у розв’язанні конфліктних ситуацій тощо. Іноді студент є замкнутим, не багатослівним, скутим через різні негативні життєві чи сімейні проблеми, але він при цьому може виража-

ти свій внутрішній потенціал через мистецькі прояви: музику, малюнок, гру, театр, танець. Арт-терапія дає змогу успішно долати внутрішні проблеми, негаразди, увиразнити особливі почуття і переживання, підвищити самооцінку, розвивати творчі здібності, уяву, набувати практичних навичок художньої діяльності й естетичного досвіду загалом [5, 53].

За допомогою арт-терапії, в силу її мистецького впливу, можна позбутися психотравмуючих емоцій, оскільки корекційні заходи викликають позитивні переживання ситуацій за допомогою терапевтичних та корекційних дій, що породжують позитивні переживання, знімають стрес, утому, приносять задоволення.

Зі свого боку, арт-терапія поєднує такі численні підвиди, як:

- *ізо́терапия* (лікування малюванням, ліпленням);
- *кольоро́терапия* (лікування розмаїтою гамою кольорів);
- *музикотерапія* (лікування різножанровою музикою);
- *пісочна терапія* (лікування піском та проведення різних маніпуляцій із ним);
- *відеотерапія* (лікування фільмами, присвяченими моральним проблемам та доланню життєвих негараздів чи перешкод);
- *денс-, фото-, ігротерапія* (вплив танцювальних елементів на заняттях, мистецтва фотографії (створення колажів), лікування іграми);
- *казкотерапія* (лікування казками);
- *бібліотерапія* (лікування читанням, “словом”);
- *драматерапія* (розігрування театрального сюжету за темами);
- *імаготерапія* (лікування художніми образами через здійснення інсценізації та драматизації творів) [1, 39–40].

Увиразнюючи сутність та змістові аспекти арт-педагогічного супроводу у підготовці майбутніх педагогів, можемо стверджувати, що арт-педагогіка (арт-освіта й арт-терапія) загалом передбачає:

- а) створення умов для емоційного самовираження та реалізації внутрішнього творчого потенціалу студента через мистецьку діяльність;
- б) залучення здобувачів освіти до різних форм художньо-творчої активності з метою задоволення їхніх потреб у розвитку, навчанні й самореалізації;
- в) здійснення цілеспрямованої корекційно-розвивальної роботи зі студентами шляхом організації освітнього процесу у ЗВО з використанням різних видів мистецтва (образотворчого (малювання, ліплення, аплікація); музичного (музичне виконавство, гра на музичних інструментах); хореографічного (танцювальні рухи); театралізованого (театралізовані ігри) тощо);
- г) розвиток морально-естетичних якостей майбутніх учителів.

Як наголошує О. Шульженко, включення арт-освітніх технологій до навчальних дисциплін (“Арт-педагогіка”, “Арт-освіта”, “Арт-терапія”) уможливило розширення професійно-педагогічних компетенцій студентів, що сприятиме їхній успішній педагогічній діяльності [15, 260–263].

Задля ефективної реалізації арт-освіти у ЗВО необхідно модернізувати освітній процес, що передбачає створення арт-зон, проведення майстер-класів (із залученням художників, музикантів, театралів), організацію Днів мистецтва, проведення інтегрованих занять, що передбачають поєднання впливу мистецтва з іншими видами навчальної діяльності здобувачів освіти.

Сьогодні арт є важливим компонентом змісту навчальних дисциплін із різних галузей науки. Інтеграція мистецтвознавчих знань сприяє формуванню міжпредметних зв'язків між теоретичними й фаховими навчальними дисциплінами. У контексті професійної підготовки майбутніх педагогів мистецтвознавчий аспект арт-педагогіки набуває особливо важливого значення, оскільки передбачає вивчення українських народних традицій, урахування регіональних і етнокультурних особливостей, а також вітчизняних культурно-художніх надбань. Такий підхід забезпечує глибше розуміння та бачення мистецтва як важливого чинника духовного і професійного розвитку особистості.

Висновки. Таким чином, арт-освіта й арт-терапія у педагогічній діяльності – це складові арт-педагогіки, що ґрунтуються на мистецькій освіті, де арт-освіта включає навчання мистецтвом, а арт-терапія – лікування мистецтвом та творчістю. У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів важливо використовувати систему арт-педагогічного супроводу задля створення відповідного культурно-мистецького продукту, а також ефективного процесу навчання професійно-орієнтованих дисциплін.

Системне впровадження арт-педагогічних підходів сприятиме залученню студентів до пошуково-творчої, проєктно-дослідницької діяльності на засадах синтезу мистецтв, уможливить формування міцних фахових знань та необхідних умінь і навичок, посилить інтелектуальний й емоційний розвиток особистості майбутнього вчителя. Крім того, впровадження арт-педагогічних підходів у структуру сучасного освітнього процесу ЗВО є необхідною умовою реалізації принципів гуманістичної освіти, що відповідає стратегічним завданням розвитку Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Городиська В.В. Методика арт-освіти дітей дошкільного віку : методичні рекомендації до семінарських занять. Дрогобицький : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2025. 168 с.

2. Деркач О.О. Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно-орієнтованого навчання та виховання. 2010. URL: http://akord.at.ua/publ/statti_2/art_pedagogika_jak_inn_ovacijna_tekhnologija_osobistisno_orientovanogo_na_vchannja_ta_vikhovannja/3-1-0-4

3. Деркач О.О. Виховний потенціал арт-педагогіки як об'єкт науково-педагогічної рефлексії. *Простір арт-терапії : Мистецтво життя* : Матеріали XII Міжнародної між-дисциплінарної науково-практичної конференції (м. Київ, 27 – 28 лютого 2015 р.) / за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюкової, О.А. Бреусенко-Кузнєцова, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар. Київ : Золоті ворота, 2015. С. 18–25.

4. Дмитрієва І., Іваненко А., Одинченко Л. Артпедагогіка як сучасний педагогічний напрям у спеціальній освіті. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023. № 1 (103). С. 241–250.

5. Замелюк М.І., Мілішук С.О. Арт-педагогіка як засіб розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 50–54.

6. Лещенко М.П. Педагогічна майстерність учителя в альтернативних формах навчання : дорога до дитячих сердець. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка*. 2005. № 24. С. 12–17. URL : <https://eprints.zu.edu.ua/782/2/980259D4.pdf>

7. Отіч О.М. Педагогіка мистецтва у системі мистецьких субдисциплін педагогіки (порівняльний аналіз концептуальних засад). *Мистецька освіта в Україні: теорія і практика* / О.П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О.В. Михайличенко, редактор Г.Ю. Ніколаї. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 255 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706489/1/%D0%9E%D1%82%D0%B8%D1%87%20%D0%9E..pdf>

8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва: домінантні аспекти розвитку. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 152. С. 31–37 URL: <https://cusu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/152/9.pdf>

9. Половіна О., Кондратець І. Артосвіта : навч.-метод. посіб. Київ: Київ ун-т. ім. Б. Грінченка, 2022. 556 с.

10. Ратушинська А. Арт-педагогічний супровід професійної підготовки майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2016. № 13. С. 116–124.

11. Рудницька О.П. Психолого-педагогічні проблеми загальної та мистецької освіти. *Мистецтво у розвитку особистості* : монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2022. С. 36–54.

12. Сорока О. Арт-педагогічний супровід молодших школярів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 22. С. 152–155. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_22_55

13. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка : навч. посіб. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.

14. Тадеуш О.М. Артпедагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості. *Наукові записки*. 2018. № 170. С. 118–122.

15. Шульженко О. Ефективність використання засобу арт-педагогіки в закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. 2019. № 8 (72). С. 260–263.

REFERENCES

1. Horodyska, V.V. (2025). *Metodyka art-osvity ditei doskilnoho viku : metodychni rekomendatsii do seminar skykh zaniat* [Methodology of art education of preschool children:

methodical recommendations for seminar classes]. Drohobych, 168 p. [in Ukrainian].

2. Derkach, O.O. (2010). Art-pedahohika yak innovatsiina tekhnolohiia osobystisno-orientovanoho navchannia ta vykhovannia [Art pedagogy as an innovative technology of person-oriented learning and upbringing]. Available at: http://akord.at.ua/publ/statti_2/art_pedagogika_jak_inn_ovacijna_tekhnologija_osobistisno_orientovanogo_navchannja_ta_vikhovannja/3-1-0-4 [in Ukrainian].

3. Derkach, O.O. (2015). Vykhovnyi potentsial art-pedahohiky yak ob'ekt naukovo-pedahohichnoi refleksii [The educational potential of art pedagogy as an object of scientific and pedagogical reflection]. *The space of art therapy: The art of life: Materials of the 12th International interdisciplinary scientific and practical conference* (Kyiv, February 27-28, 2015) / by science. ed. A.P. Chuprikova, L.A. Naidyonova, O.A. Breusenko-Kuznetsova, O.L. Voznesenska, O.M. Sknar. Kyiv, pp. 18–25. [in Ukrainian].

4. Dmytriieva, I., Ivanenko, A. & Odyuchenko, L. (2023). Artpedahohika yak suchasnyi pedahohichnyi napriam u spetsialnii osviti [Art pedagogy as a modern pedagogical direction in special education]. *Humanization of the educational process*. No. 1 (103). pp. 241–250. [in Ukrainian].

5. Zameliuk, M.I. & Milishchuk, S.O. (2018). Art-pedahohika yak zasib rozvytku tvorchoi uiavy u ditei doshkilnoho viku [Art pedagogy as a means of developing creative imagination in preschool children]. *A young scientist*. No. 12.1 (64.1). pp. 50–54. [in Ukrainian].

6. Leshchenko, M.P. (2005). Pedahohichna maisternist uchytelia v alternatyvnykh formakh navchannia : doroha do dytiachykh serdets [Pedagogical mastery of the teacher in alternative forms of education: the road to children's hearts]. *Visnyk Zhytomyr State University named after Ivan Franko*. No. 24. pp. 12–17. [in Ukrainian].

7. Otych, O.M. (2010). Pedahohika mystetstva u systemi mystetskykh subdystsyplin pedahohiky (porivnialnyi analiz kontseptualnykh zasad) [Art pedagogy in the system of art subdisciplines of pedagogy (comparative analysis of conceptual foundations)]. *Art education in Ukraine: theory and practice* / O.P. Rudnytska [etc.]; general ed. O.V. Mykhailychenko, editor G.Yu. Nikolai Sumy, 255 p. pp. 35–66. [in Ukrainian].

8. Padalka, H. (2017). Pedahohika mystetstva : Dominantni aspekty rozvytku [Art pedagogy: dominant aspects of development]. *Proceedings. Series: Pedagogical sciences*. Kropyvnytskyi, Vol. 152. pp. 31–37. [in Ukrainian].

9. Polovina, O. & Kondratets, I. (2022). Artosvita : navch.-metod. posib. [Artosvit: educational method. Manual]. Kyiv, 556 p. [in Ukrainian].

10. Ratushynska, A. (2016). Art-pedahohichniy suprovid profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Art-pedagogical support of professional training of the future teacher]. *Problems of modern teacher training*. No. 13. pp. 116–124. [in Ukrainian].

11. Rudnytska, O.P. (2022). Psykholoho-pedahohichni problemy zahalnoi ta mystetskoï osvity [Psychological and pedagogical problems of general and art education]. *Art in personality development: a monograph* / edited by N.G. Nichkalo. Chernivtsi, pp. 36–54. [in Ukrainian].

12. Soroka, O. (2011). Art-pedahohichniy suprovid molodshykh shkoliariv [Art-pedagogical support of younger schoolchildren]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*. Issue 22. pp. 152–155. [in Ukrainian].

13. Stelmakhovych, M.H. (1996). Ukrainska rodynna pedahohika [Ukrainian family pedagogy: teacher. Manual]. Kyiv, 288 p. [in Ukrainian].

14. Tadeush, O.M. (2018). Artpedahohika yak polifunktsionalna tekhnolohiia navchannia, vykhovannia ta rozvytku osobystosti [Art pedagogy as a multifunctional technology of learning, education and personality development]. *Proceedings*. No. 170. pp. 118–122. [in Ukrainian].

15. Shulzhenko, O. (2019). Efektyvnist vykorystannia zasobu art-pedahohiky v zakladakh vyshchoi osvity [The effectiveness of the use of art pedagogy in institutions of higher education]. *A young scientist*. No. 8 (72). pp. 260–263. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.09.2025

“Наша праця – це повсякчасна зміна ситуацій, що викликає то посилене збудження, то гальмування. Тому вміння володіти собою, тримати себе в руках – одне з найбільш необхідних умінь, від якого залежать і успіх діяльності педагога, і його здоров’я. Невміння правильно гальмувати щоденні й щогодинні збудження, невіміння володіти ситуаціями – ось що передусім висотує серце, виснажує нервову систему вчителя”.

Василь Сухомлинський
український педагог

“Навіть в суспільстві двох чоловік я неодмінно знайду, чому у них повчитися. Їх достоїнства я постараюся наслідувати, а на їх недоліках сам буду вчитися”.

Конфуцій
давніокуитайський філософ

